

До джерел: Збірник наукових праць на пошану Олега Купчинського з нагоди його 70-річчя: У 2 т. / Редакційна колегія: І.Гирич, Я.Грицак, М.Крикун та ін. – К.; Л.: [НТШ], 2004. – Т. 1. – 849 с.; Т. 2. – 655 с.

Традиція видання ювілейних збірників на пошану відомих учених набула неабиякого поширення на терені сучасної української науки. Відтак „*studia in honorem*” здобули не тільки заслужене визнання в академічному середовищі як спосіб ушанування видатних науковців, а й стали поважною формою публікації результатів найрізноманітніших соціогуманітарних досліджень. До таких студій слід віднести й двотомний збірник праць на пошану відомого українського філолога Олега Купчинського, підготовлений за участю низки науково-дослідних інституцій: Наукового товариства ім. Шевченка, Львівського національного університету ім. І.Франка, Національного університету “Кієво-Могилянська академія”, Українського вільного університету в Мюнхені, Інституту української археографії та джерелознавства ім. М.С.Грушевського НАН України.

Два томи цього ювілейного збірника складаються з 82 статей, поданих у трьох частинах: історія мови та ономастика; спеціальні історичні дисципліни; історичне та філологічне джерелознавство, історіографія й окремі персоналії. Перша та друга частини вміщені в першому, а третя – у другому томі збірника.

Наразі такий поділ відбиває наукові зацікавлення ювіляра й досить добре ілюструє його розгалужені академічні зв'язки як в Україні, так і за її межами. Недаремно у виданні опубліковано розвідки й українських дослідників, і колег-науковців із Білорусі, Казахстану, Канади, Німеччини, Польщі, Росії, Словаччини, США та Франції.

Збірник розпочинають вступна стаття Ігоря Гирича, в якій висвітлюється життєвий і творчий шлях О.Купчинського, його науково-дослідна та науково-організаційна праця, а також бібліографія праць ювіляра, укладена Марією Трегуб (404 позиції).

У проблемно-тематичному плані двотомник „До джерел” представлений розвідками з різних дисциплін і галузей української науки, охоплюючи практично всі періоди національної історії.

У першій частині вміщено статті з історії мови та ономастики. З-поміж них привертають увагу студії про генезу та стилістичну організацію текстів українських Євангелій другої половини XVI-XVIII ст. (Галина Чуба), етимологію слова „могорич” (Ярослав Дашкевич) та імені „Кий” (Михайло Худаш), українські ойконіми з компонентами **-город/-град** та **-піль/-поль** (Дмитро Бучко), слова з літерою „r” у пам’ятках XVI-XVIII ст. (Дмитро Гринчишин), запозичення етноніма „урмане” (Андрій Даниленко) та ін.

Цікаві розвідки подано й у другій частині ювілейного збірника. Серед них статті про зв’язок між топонімами „Червенські гради” й „Червона Русь” (Ярослав Ісаєвич), міфологему „Київ-Троя” та її витoki (Олена Русина), символіку міст Галицької землі (Іван Сварник) і символи Королівства Галичини та Лодомерії (Андрій Гречило), Львівський монетний двір у XIV-XV ст. (Андрій Крижанівський), генеалогію й маєтки шляхетського роду Боговитиновичів (Володимир Собчук), персональний склад канцелярій Волині, Наддніпрянщини та Східного Поділля в останній третині XVI – середині XVII ст. (Наталія Яковенко), суперекслібриси Львівського магістрату XVI-XVIII ст. (Світлана Зінченко), історичну топографію давнього Дрогобича (Леонід Тимошенко), походження парафіяльної сфрагістики Перемишльської греко-католицької єпархії (Ірина Скочилас), „кримінальний” аспект в археографічних розшуках Татищева (Олексій Толочко), грошову систему й фальшування грошових знаків у Галичині в другій половині XIX – на початку XX ст. (Роман Шуст), проблеми вивчення історії регіональних державних установ в Україні кінця XVIII – початку XX ст. (Валентина Шандра), Чернігівську губернську вчену архівну комісію (Іван Бутич) та ін. Узагалі статті другої частини репрезентують наукові здобутки з обсягу спеціальних історичних дисциплін: археографії, боністики, генеалогії, нумізматики, сфрагістики, топоніміки та ін. Окрім того, у цій частині збірника видруковано огляди зарубіжних архівних фондів видатних українських політичних діячів: Дмитра Донцова (Галина Сварник) та Андрія Жука (Ігор Гирич), які містять важливі евристичні відомості для дослідників творчої спадщини політиків, а також політичної історії України першої половини XX ст.

Праці третьої частини ювілейного збірника можемо поділити на дві категорії: статті, в яких розглядаються різноманітні історіографічні та джерелознавчі проблеми української історії й національної науки; розвідки персоналогічного спрямування.

До історіографічних студій, уміщених у двотомнику, слід віднести статті про стереотипи, які побутують у західній та російській історичній думці щодо хрещення Русі 988 р. (Володимир Косик), кипчакомовних вірменів (Олександр Гаркавець), два стилі релігійної полеміки, представлені Левом Крєвзою та Захарієм Кописстенським (Ярослав Розумний), „Історію русів” у культурному та науковому житті Галичини (Феодосій Стеблій), дослідження протоісторії України в Галичині до 1939 р. (Олександр Домбровський) та ін.

Цільне місце в збірнику посідають джерелознавчі праці, які вирізняються розмаїттям порушеної проблематики. Варто відзначити розвідки про походження візитаційних інструкцій у християнській церкві X-XVIII ст. (Ігор Скочилас), документи про надавчу політику Вітовта на Західному Поділлі в 1411-1430 рр. (Віталій Михайловський), акти про полюбовні суди на Волині в останній чверті XVI ст. (Наталія Старченко), конституції сеймів 1576-1647 рр. як історичне джерело (Олексій Винниченко), документ Янчі Бегера й проблему виплати козацького жолду за часів Стефана Баторія (Ярослав Федорук), „Опис Татарії” Мартина Броневського (Микола Жарких), Шимона Єжи Цереновича та його книгу „Plas prawnych grac” (Микола Крикун), „Пам’ятну книгу” Дмитра Туптала (Валентина Соболь) та ін. Важлива бібліографічна інформація репрезентована в статті про видання, заборонені на стадії верстки, або тиражі яких було знищено в 1920-1941 рр. (Сергій Білокінь).

Значний інтерес становлять і персоналогічні розвідки, які присвячені окремим аспектам життєвого шляху або творчого доробку відомих українських учених та діячів, висвітлення яких дозволяє по-новому поглянути на їхні постаті. Зокрема слід відзначити статті про вплив польсько-українського культурного пограниччя на формування особистості Павлина Свенціцького (Степан Козак), полеміку

Мирона Кордуби та Івана Джиджори в 1912 р. (Володимир Пришляк), Осипа Назарука як мемуариста (Мирослава Дядюк), невідомий лист Дмитра Чижевського до Томаса Манна (Леонід Рудницький), коментарі Уляни Кравченко до свого листування з Іваном Франком (Ярослав Грицак) та ін.

Ювілейний збірник на пошану Олега Купчинського справляє позитивне враження як за фаховим рівнем уміщених розвідок, так і за поліграфічним виконанням, науковим апаратом і ілюстративним оформленням. Серед численних „*studies in honorem*”, які видані протягом 1990–2005 рр., він вирізняється продуманим проблемно-тематичним спрямуванням та виваженим добором наукових праць.

Сподіваємося, що двотомник добре прислужиться українським дослідникам із різноманітних галузей і дисциплін та спричиниться не тільки до широкої популяризації наукового доробку ювіляра, а й до активізації наукових студій.

О.В.Ясь (Київ)